

A reintegrációs őrizet bevezetése a büntetés-végrehajtás tevékenységrendszerébe

Bevezetés

2015. május 8-án, reggel 08:30 órakor egy szolgálati autó hajtott ki a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet I. objektumának gépjárműkapuján. Az utastérben a bv. intézeti kollégákon kívül egy fő jogerősen elítélt férfi foglalt helyet, de ez mégsem volt sem szállítás, sem előállítás. Az első reintegrációs őrizettest „vitték haza” a büntetés-végrehajtási bíró által kijelölt tartózkodási helyre, egy Budapesthez közeli településre. Útjukat a parancsnokhelyettes irodájában felállított vetítövászon szinte méterről méterre tudtuk követni, mivel az elítélt bal bokájára felszerelt elektronikus jeladó folyamatosan küldte a műholdas navigáción alapuló pozíciós adatokat. Egy bő órával később az elítélt már a saját otthonában volt – nem volt fogva tartva, de teljesen szabad se volt. Továbbra is büntetés-végrehajtási jogviszony hatálya alatt állt, sőt szabadságvesztés-büntetését töltötte, de reintegrációs őrizet alkalmazása mellett. Ezzel pedig a büntetés-végrehajtási szervezet (a továbbiakban: bv. szervezet) megkezdte a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) egyik novumának számító új jogintézmény gyakorlati végrehajtását.

A reintegrációs őrizet kétségtelenül szerves része lesz a közeljövő büntetés-végrehajtásának. A Bv. tv. ez irányú rendelkezéseinek 2015. április 1-i hatálybalépése utáni első hat héten már közel 300 egyedi fogvatartotti kérelem, illetve büntetés-végrehajtási intézeti (a továbbiakban: bv. intézet) előterjesztés született. Május hónapban minden hétre több reintegrációs őrizetre bocsátás jutott az ország számos pontján, vagyis a döntési jogkört gyakorló büntetés-végrehajtási bírák is pozitívan viszonyulnak a jogintézményhez. Ennek ellenére azonban a reintegrációs őrizet bevezetéséhez szükséges előkészítés és jogalkotási folyamat közel sem volt akadálymentes – a következő néhány oldalon ennek főbb állomásait és eseményeit kísérem meg felsorolni, tartózkodva a jogi, szakigazgatási vagy technikai részletekben való túlzott elmélyüléstől. Előre kell bocsátani ugyanakkor, hogy valamennyi, a reintegrációs őrizet bevezetésében részes szakembert köszönet illeti meg, mert nem csak egy kezdetben megosztott megítélésű elemet sikerült a jogrendszerbe segíteniük, de ezzel példa nélküli eszközt is adtak a bv. szervezet reintegrációs tevékenységéhez, a pozitív fogvatartotti magatartási minta és együttműködési készség elősegítéséhez és elismeréséhez.

Az elméleti alapok kidolgozása

Az mára már köztudomású, hogy a Belügyminisztérium 2013-ban a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságát (a továbbiakban: BvOP) bízta meg azzal, hogy állítson össze egy szakmai javaslatot az új büntetés-végrehajtási kódex megalkotásával, szakmai súlypontjaival kapcsolatosan. Csóti András bv. vezérőrnagy, országos parancsok a szakmai javaslat kidolgozása érdekében a központi koordináció irányítására Schmehl János bv. dandártábornok, biztonsági és fogvatartási helyettes kért fel, akinek vezetésével hat munkacsoport jött létre. A feladat ugyanakkor kezdetben nem a 1979. évi 11. törvényerejű rendelet normaszövegének felújítása és kiegészítése volt, hanem az olyan átfogó szakmai fejlesztési koncepciók kialakítása és megvitatása, melyek alkalmasak lehetnek a bv. szervezet modernizációs elképzeléseinek támogatására, illetve hatékony választ tudnak adni a XXI. századi, európai büntetés-végrehajtási rendszerekkel szemben támasztott hazai és nemzetközi elvárásokra.

A központi munkacsoport tagjaként dr. Bogotyán Róbert bv. ezredes, a BvOP Fogvatartási Ügyek Főosztályának vezetője többek között a rendőrség által bevezetett elektronikus házi őrizeti rendszer vizsgálatát, esetleges büntetés-végrehajtási célú felhasználásának értékelését kapta feladatul. Ez közvetlenül a büntetés-végrehajtási intézetek nemzetközi elvárásoknak való megfelelésével összefüggő átfogó vizsgálat megállapításaihoz kapcsolódó intézkedésekről szóló 1040/2011. (III. 9.) Kormányhatározatból¹ eredő feladat volt. A dokumentum így fogalmazott „a Kormány egyetért azzal, hogy – a szükségtelen szabadságkorlátozás visszaszorítása végett – a lakóhelyen elektronikus távfelügyeleti eszközzel ellenőrzött házi őrizet elrendelésének feltételei megteremtődjenek, valamint egyetért azzal, hogy az előzőek bevezetését követő 6 hónap elteltével az új intézmény gyakorlati tapasztalatait értékeljék, ennek kapcsán vizsgálják meg az elektronikus távfelügyeleti eszköznek a büntetés végrehajtása során történő alkalmazását is.” Az Európai Parlament 1998. december 17-i, az Európai Unión belüli fogvatartási körülményekről szóló határozatának 30. pontja nevesítve ajánlotta az elektronikus felügyeleti rendszerek alkalmazását. Ennek megfelelően több tagállam is bevezette saját távfelügyeleti rendszerét, és integrálta azt büntetés-végrehajtási jogrendszerébe.

Az akkor, 2013-ban, „Elektronikus őrizet” munkanéven készített részjelentésben a jogi és technikai oldalról egyaránt megközelítettük a kérdést, valamilyeni felhasználási lehetőséggel számolva. Megvizsgáltuk Ausztria felhasználási tapasztalatait, ahol 2010-ben született meg az elektronikus nyomkövető egységek alkalmazásáról szóló jogszabály, továbbá egyeztettünk az Országos Rendőrfőkapitányság (a továbbiakban: ORFK) munkatársaival is a házi őrizet kapcsán addig összegyűlt tapasztalatokról. Az elméleti kiindulópont az volt, hogy mivel az elektronikus nyomkövető eszköz képes folyamatos visszacsatolást adni az intézkedés alá vont személy tartózkodási helyéről, így a büntetés-végrehajtási fel-

¹ <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/index.php?menuindex=200&pageindex=kozltart&ev=2011&szam=24>

használásnál elsősorban a szakmai indokoltság és a jogrendszerbe illeszthetőség lesznek a kulcskérdések, amelyeket persze szorosan követ a SWOT-analízis.²

Az előzetes letartóztatás tárgykörében a kormányhatározatban is szereplő „szükségtelen szabadságelvonás” elkerülése a központi elem – azaz, amennyiben az előzetes letartóztatás célja „csupán” a terhelt büntetőeljárás jelenlétének biztosítása, szökésének, elrejtőzésének akadályozása, úgy azt elektronikus távfelügyelettel is lehet biztosítani. Ezt azonban a házi őrizet rendőrség által végrehajtott jogintézménye teljesen lefedi, így ezen a téren nem beszélhetünk specifikus, büntetés-végrehajtási alkalmazásról.

A felhasználással kapcsolatosan érdekes, mondhatni peremterületeként merült fel a szabadlábon védekezők esetében, hogy az első fokú, nem jogerős ítélet meghozatalát követően a bíróság dönthetne úgy, hogy a további előzetes letartóztatás (ezzel a nem jogerős szabadságvesztés végrehajtásának megkezdése) nem indokolt, ugyanakkor a szabadlábon hagyás veszélyeztetné a másodfokú eljárás sikerességét. Ebben az esetben lehetőség volna a házi őrizetnek egy inkább büntetés-végrehajtási aspektusú, elektronikus távfelügyelettel támogatott változatát elrendelni. Az elgondolás hátránya az volt, hogy az alkalmazási terület túl nagymértékű átfedésben van a házi őrizettel, elhatárolásuk, illetve párhuzamos alkalmazásuk nehézségeket vetne fel.

A jogerősen elítéltek tekintetében a „szükségtelen szabadságelvonás” már nem önmagában értelmezhető, mivel a jogerős ítéletben kiszabott szabadságvesztést a bíróság szükségesnek és arányosnak látta, épp ezért szabta ki. Ugyanakkor az elítéltek a végrehajtás alatt tanúsított magatartása, együttműködése és személyiségfejlődése alapján a jogrendszer korábban is számos olyan lehetőséget nyitott, amelyekkel az elítélt vagy a végrehajtás körülményeit tekintve kerülhetett kedvezőbb helyzetbe, vagy akár az állami büntetőhatalom el is tekintett a büntetés egy részének végrehajtásától. E két tényezőt kombinálva alkalmazható a távfelügyeleti eszközrendszer a szabadságvesztések utolsó szakaszában, egyszerűen jelentve életkörülménybeli változást és végrehajtási kedvezményt.³

Egy ilyen jogintézmény szükségszerűen többcélú. Motivációs, pedagógiai eszköz a végrehajtás során, elsősorban azon elítéltek vonatkozásában, akik a törvényi feltételeknek megfelelnek, mivel a végrehajtási célokban való passzivitás vagy tudatos ellenszegülés egyértelműen a kedvezmények elérése ellenében hat. Más megközelítésben a teljes szabadságelvonás (bv. intézetben történő fogvatartás) és a nagyon lazán vagy egyáltalán nem kontrollált feltételes szabadság között képez egy állapotot, amelyben az elítélt már nagyrészt a saját elképzelései szerint szervezheti életét, alakíthat ki családi és társas kapcsolatokat, vállalhat munkát, illetve folytathat tanulmányokat. Mindezt ugyanakkor egy állami szerv (jelen

2 SWOT: Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats, azaz az erősségek, gyengeségek, lehetőségek és veszélyek elemzése.

3 A végrehajtási kedvezmény az azonos technikai háttérrel is végrehajtható házi őrizettel összevetésben értelmezendő. Amíg ott a bírósági beszámítás alapján három-, négy- vagy ötnapi házi őrizet felel meg egy napi szabadságvesztésnek, a reintegrációs őrizet esetében ez az arány egy az egyhez.

esetben a büntetés-végrehajtás) folyamatos felügyelete alatt teszi. Előzőek mellett addicionális hozadékként értelmeztük az elektronikus távfelügyelet mellett szabadon bocsátottak jelentette telítettségcsökkenést a bv. intézetekben, amely bár nem a leginkább érintett fogvatartotti csoportokban következne be, de mindenképpen kapacitás-átcsoportosítást tenne lehetővé.⁴

Fentieken túlmenően a kormányhatározatban foglaltak szerint a szabadságvesztés végrehajtása során történő felhasználás is látótérbe került. Ennek keretében elsősorban a költséghatékonyság, továbbá az egyes bv. intézeten kívüli fogvatartotti jelenlétek biztonsági szintjének növelése jelentek meg fő szempontként. Az elektronikus távfelügyeleti eszközök felhasználását több feladat során is elképzelhetőnek tartottuk, például:

- Polgári egészségügyi intézménybe történő kihelyezés esetén, ha a fogvatartott állapota a szökést kizárja, vagy nagyon valószínűtlenné teszi, az előerővel szervezett őrzés, felügyelet kiváltására.
- Bv. intézeten kívüli munkavégzés esetén, állandó külső munkahely megközelítésére, az ott tartózkodás ellenőrzésére, ezzel a szükséges szállító és felügyelő állomány csökkentésére vagy akár elhagyására.
- Súlyos beteg hozzátartozó meglátogatása, hozzátartozó temetésén való részvétel engedélyezése esetén a felügyelet nélkül történő távozás során tanúsított magatartás ellenőrzésére.
- Csoportos kimaradás vagy rendkívüli munkavégzés (pl. árvízvédelmi tevékenység) esetén a fogvatartottak mozgásának, tartózkodási helyének nyomon követésére, illetve a biztonsági szint növelésére.

A jelentés végkövetkeztetése szerint az elektronikus távfelügyeleti eszközök a büntetés-végrehajtás területén elsődlegesen a jogerős szabadságvesztés utolsó szakaszának „felváltására”, továbbá egyes szakfeladatok során biztonsági intézkedésként alkalmazhatóak. Előzőek szerint a központi munkacsoport a javasolt normaszöveget áttekintette, és azt kisebb változtatásokkal a Belügyminisztérium elé terjesztésre alkalmasnak találta.

Technikai háttér

A jogi vonatkozások és a szakmai preferenciák pontos meghatározásához természetesen szükséges volt a rendőrség által működtetett elektronikus házi őrizeti rendszer működésének ismerete is. Ezzel egyrészt megfelelő információt kellett biztosítani a döntéshozónak a felmerülő költségek és az egyéb hatások vonatkozásában, illetve ami talán ennél is fontosabb, valós képet lehetett kialakítani a rendszer képességeiről. A következőkben az immár a büntetés-végrehajtásnál is alkalmazott rendszer elemeit kívánom röviden bemutatni.

Az ORFK által lebonyolított beszerzés keretében a 3M cégcsoport biztonságtechnikai divíziójának termékei egy magyar közvetítő vállalaton keresztül ke-

⁴ Ez ugyanakkor elméleti síkon sem volt, és a jogszabályban végül megjelenő reintegrációs őrizetnek sem lett önálló célja – ugyanakkor a férőhely-bővítési stratégia kidolgozása során például számba vettük.

rültek szállításra. Ezzel az ügyfél-szolgáltató kapcsolatrendszer, az elsődleges tevékenységtámogatás és az oktatás, képzés belföldön mehet végbe, csak a gyártói szintű beavatkozásokhoz kell a külföldi anyacéggel együttműködni.

A távfelügyeleti rendszer három, jól elkülöníthető részből tevődik össze:

- a terhelt/elítelt tartózkodását, mozgását vizsgáló jeladó eszközök,
- a központi infrastruktúra és
- a távfelügyeleti szoftver.

Jeladó eszközök

Köznapi értelemben véve a távfelügyeleti rendszernek ez az eleme nevezhető leginkább terméknek. A gyártó kínálatában többféle modell elérhető, a rendőrség az úgynevezett 1Track (egy részes) nyomkövetőt és hozzá lakásba telepíthető beacon egységet szerzett be. A nyomkövető egy egybeszerelt eszköz, amely műanyag szíjjal erősíthető a végtagra. Egy hazai szolgáltató SIM-kártyája kerül az egységbe már a gyártáskor, az eszköz ezen a hálózaton keresztül kommunikál a központtal.

1. kép: 3M 1Track nyomkövető (balra) és beacon (jobbra) egység

Miután felhelyezték és aktiválták, a jeladó a helyzetéről és az állapotáról ad tájékoztatást:

- Helyzetadatok: A helymeghatározás alapvetően műholdas navigációval (GPS) történik. Az eszköz folyamatosan keresi a helymeghatározó hálózat szatellitjeit, megfelelő jelerősség esetén pár méteres pontossággal adja meg a pozícióját. Van elméleti lehetőség egy olyan szolgáltatásra is, amely előre megadja a műholdak helyzetét, így a keresési idő töredékére csökkenthető, de ezt hitelesítési okokból egyelőre nem használják. Amennyiben nincs, vagy nem megfelelő a műholdjel, az eszköz a mobilhálózat adótornyaihoz mért pozíciója alapján is képes helymeghatározásra (LBS). Ez azonban csak tartalékmegoldás, mivel pontossága alacsonyabb és nagyban függ a környező tornyok számától, a mobilcellák átfedésétől. A helymeghatározás harmadik válfaja a lakásba telepített egység vagy beacon. Ennek hasz-

nálata különösen a házi őrizet során javallott – a végtagra szerelt jeladó és a beacon „felismerik” egymás közelségét, így a jeladó műhold keresése vagy mobilcellaadat nélkül is tudja kommunikálni a helyzetét, mivel a beacon ismert helyszínen van telepítve.⁵

- Állapotadatok: A jeladók irányából kapott adatok hitelessége csak akkor biztosítható, ha a rendeltetésszerű működést külső behatások nem akadályozzák. Ezért az eszköz a legfontosabb adatairól folyamatosan adatokat küld. Ilyenek például:
 - az akkumulátor töltöttségi szintje,
 - a hálózati töltőre történő fel- és az arról való lecsatlakoztatás,
 - a rögzítő szíj és csatok sértetlensége,
 - a jeladó külső burkolatának sértetlensége,
 - a GPS-jel, mobilhálózati téreőr meglete, jelerőssége,
 - a nyomkövető nyugalmi állapota (mozdulatlan) vagy ismételt mozgása.

Az állapotvizsgálat sűrűsége paraméterezhető, a bekövetkező negatív események – például rongálás, lemerülés – riasztást generálnak a központban, így a távfelügyeletet ellátó személyzet azokra azonnal tud reagálni.

A nyomkövető egység saját memóriával rendelkezik, így folyamatos működése nem függ a távfelügyeleti központtal való kapcsolattól.

Központi infrastruktúra

Ide tartozik minden olyan informatikai eszköz, amely a távfelügyeleti rendszer egészének működéséhez szükséges. Ezeket az ORFK a házi őrizeti rendszer kialakításakor beszerezte, a központjuk kapacitása mintegy 10 000 nyomkövető egység – ennyi terhelt egyidejű nyomon követése lehetséges.

Figyelemmel arra, hogy a rendőrség 652 jeladó készletet szerzett be, illetve, hogy a központi infrastruktúra és a hozzá tartozó licencdíjak igen magasak, az a döntés született, hogy a büntetés-végrehajtási tevékenység során felhasznált távfelügyeleti eszközök tekintetében (legyen annak célja a reintegrációs őrizet vagy egyéb büntetés-végrehajtási szaktevékenység) az ORFK központi eszközeit használják.

Távfelügyeleti szoftver

Ez az egyedi program engedi meg a jeladók beállítását, majd teszi lehetővé a mozgási és tartózkodási adatok nyomon követését, az esetleges események kezelé-

⁵ Figyelemmel arra, hogy a reintegrációs őrizet során a tartózkodási hely rendszeres elhagyása (pl. munkavégzés, oktatás, egészségügyi kezelés, bevásárlás, egyéb ügyintézés céljából) bírói döntés alapján megengedhető, annak végrehajtása során a beacon egység csak kisebb szerephez juthatna. Telepítése és kalibrációja ugyanakkor idő- és szaktudásigényes, ezért a reintegrációs őrizet során jelenleg az nem is kerül alkalmazásra.

sét. A jeladót is gyártó külföldi cég terméke, ugyanakkor a rendőrégi beszerzés kapcsán elvégezték a szoftver magyarítását és rendelkezésre áll magyar nyelvű support szolgáltatás is.

2. kép: A 3M szoftver bejelentkező képernyője

A program három fő funkciója a fentiek szerint tehát az alábbi:

- távfelügyeleti programok kezelése (indítás, módosítás, törlés),
- mozgási, tartózkodási adatok nyomon követhetőségének biztosítása,
- eseménykezelés

A távfelügyeleti programok kezelése a reintegrációs őrizet vonatkozásában a szabadon bocsátást megelőző szakaszhoz kötődik. Létre kell hozni az őrizetes adatait a szoftverben, majd hozzárendelni egy nyomkövetőt. Meg kell adni a távfelügyeleti program kezdő és befejező időpontját, óra és perc pontossággal.

Ezután létre kell hozni úgynevezett zónákat, amiket a Google térképes szolgáltatásának üzleti változatán egyszerű körbehatárolással, vagy sokszögeléssel lehet megtenni. A zónák lehetnek integrációsak (amelyben lehet, illetve kell tartózkodnia az őrizetesnek), vagy kizárásiai (amelyekbe a belépés tilos). Ezeket a program színben is eltérő módon jeleníti meg, amellyel egy rátekintéssel értelmezhető a tartózkodási és mozgási tartomány. Az egyes zónáknak saját nevet lehet adni, mint például, munkahely, lakás, szabadidő, bevásárlás stb.

3. kép: Integrációs és kizárási zónák. A zöld és piros háromszögek az őrizetes mozgását jelölik.

A fenti képen jól megfigyelhető, hogy egyszerre több zóna is vonatkozhat egy őrizetesre, ráadásul a program mindegyikhez külön szabályokat képes rendelni. A képen szereplő példában az őrizetes elhagyta a munkahelyét (Work) és a parkon áthaladva, majd az iskola (School) érintésével érkezett meg haza (Home), majd később ezt elhagyta és jelenleg a kép bal alsó sarkában jelzett pozíción tartózkodik. Érdeemes megfigyelni, hogy szinte a teljes mozgása zöld háromszögekkel jelölt, azaz a magatartási szabályoknak megfelelő, kivéve az iskola melletti elhaladást. Ez látszólagos ellentmondás, mivel a park is kizárási (piros) zóna, de mégis szabályos, zöld színű a rajta történő keresztülhaladás.

Ezt a programkezelés harmadik eleme, a napirend vagy ütemterv oldja fel. Minden őrizeteshez saját napirend tartozik, melyet a szabadon bocsátás előtt fel kell tölteni adatokkal, a bv. bíró rendelkezéseinek megfelelően. Ez leginkább egy 30 perces blokkokból felépülő határidőnaplóra emlékeztet, amelybe elhelyezhetőek a korábban már létrehozott zónák. Meg lehet adni, hogy egy programpont (pl. jelentkezési kötelezettség a rendőrségen, munkába járás) naponta, esetleg hetente ismétlődjön, de ki lehet jelölni teljes 24 órás ciklust is, ha a bíróság úgy határozott, hogy az őrizetes alapesetben nem hagyhatja el a tartózkodásra kijelölt ingatlant. Ezt külön megtehetjük az integrációs és kizárási zónákon is, továbbá két kötelező tartózkodás között adhatunk meg szabadidőt is. Ekkor az eszköz követi és közvetíti a mozgást, de nem lehet magatartási szabályt sérteni, mivel nincs vonatkozó szabály hozzárendelve az időszávhhoz. Ez például utazások során lehet hasznos.

A fenti képen tehát a munkahelyről szabadidő alkalmazásával hazatérő őrizetes átmehetett a parkon, mivel ahhoz ebben az időben nem tartozott kizárási szabály, de az iskola mellett nem haladhatott volna el – ezért piros színűek itt a mozgását jelző háromszögek. Hazaérkezése után ismét jogszerűen hagyta el a lakását, vélelmezhetjük, hogy ismét szabadidő alkalmazásával, hiszen a térképen nem látunk olyan zónát, amely magába foglalná a jelenlegi pozícióját, mégis zöld színnel jelöli a program, hogy nincs szabálysértés.

Minden eddig bemutatott beállítást lehet a távfelügyelet időszakában módosítani, de azokat minden esetben le kell tölteni a jeladóra a beépített SIM-kártyán keresztül. A központban újonnan felvitt zónák és/vagy szabályok csak ez után lesznek követhetőek.

4. kép: Integrációs zónák ütemterve a távfelügyeleti szoftverben

Indication	Mon 14/01/2013	Tue 15/01/2013	Wed 16/01/2013	Thu 17/01/2013	Fri 18/01/2013	Sat 19/01/2013	Sun 20/01/2013
00:00							
05:00							
08:00	Work	Work	Work	Work	Work		
18:00							
23:00							

Összefoglalva elmondható, hogy a jeladó eszköz az előzetesen rögzített zónák és napirend alapján, az aktuális pozíciót és helyzetet értékelve, maga dönti el, hogy szabályszerű-e az őrizetes tartózkodási helye, vagy sem. Ennek értékeléséhez nem szükséges a központtal való folyamatos kapcsolat, egy esetleges központi hiba esetén a kapcsolat helyreállítását követően a jeladó továbbítja az adatokat.

A mozgási adatok nyomon követését a fentiekben már bemutattuk, ezt csupán annyival érdemes kiegészíteni, hogy a felügyeletet ellátók a saját jogosultsági szintjüknek megfelelően látják a jeladók adatait. Ez a rendőrség esetében megyébként történik, illetve a központi infrastruktúra lehetővé teszi, hogy a reintegrációs őrizet teljesen elkülönüljön (vagyis az ORFK rendszeradminisztrátorain kívül más rendőrségi dolgozó nem látja a bv. intézetből szabadon bocsátottak adatait és helyzetét, ugyanígy a büntetés-végrehajtási szakemberek számára sem hozzáférhetőek a házi őrizetben lévők adatai). A szoftver a nagyszámú jeladó nyomon követése mellett lehetővé teszi, hogy egy őrizetes mozgását külön megfigyeljük az általunk megadott időpontok között. A 3. számú képen is ez látszik, mint egy internetes videóklippet, úgy játssza vissza a program a mozgást.

Az eseménykezelés a távfelügyeletet ellátók azon tevékenysége, amely során reagálnak a jeladótól a központba érkező jelekre, értékelik ezeket és a meghozott döntésnek megfelelően intézkednek.

A jelzések vagy események több csoportban érzékelhetnek:

- Vannak a normális üzemmel kapcsolatos, csak nyugtázást igénylő jelzések (pl. a jeladót fel- vagy lecsatlakoztatták a hálózati töltőről; a jeladó hosszabb mozdulatlan periódus után ismét mozgásban van).
- Érkezik a technikai eszközökkel kapcsolatos jelzések, melyek adott esetben intézkedést igényelhetnek (pl. adatkapcsolati hiba az eszköz és a központ között, úgynevezett „nem fogadott hívás”; eszköz akkumulátora lemerülőben).
- Komolyabb, akár azonnali vizsgálatot igénylő, a zónákkal és a napirenddel kapcsolatos jelzések (pl. zónasértések).
- A prioritási lista tetején pedig az azonnali intézkedést követelő, szabotázsjelzések (pl. jeladó burkolatának rongálása, szíjrongálás).

A beérkező jelzéseket a távfelügyeleti szoftver soronként jelzi ki, minden „riasztási sort” kezelni kell. A kezelés történhet előre beállított opció kiválasztásával, de rendelkezésre áll egy szabad szöveges mező is, ahová a felügyeletet ellátó személy begépelheti, milyen intézkedéseket tett.

Tesztelés

A reintegrációs őrizettel kapcsolatban kidolgozott jogszabálytervezet a Bv. tv. eredeti szövegtörzsébe nem került bele 2013 decemberében. A jogalkotó nem látta akkor igazoltnak, hogy a magas bekerülési költségű eszközök valós reintegrációs előnyt, vagy a bv. intézetek telítettségének számottevő csökkenését, esetleg az egyéb büntetés-végrehajtási felhasználás során a teljes fogvatartotti foglalkozta-

tottsági cél előmozdítását szavatolnák. Nemkülönben a rendőrségi házi őrizeti rendszer is némiképp később kezdte meg működését a tervezettnél, így a fentebb említett Kormányhatározatban szereplő, hat hónapos működés eredményeinek értékelése sem állt még rendelkezésre a törvénytervezet végszavazásakor. A házi őrizet kapcsán a releváns hazai gyakorlat megismerésére, a büntetés-végrehajtási specifikumok tesztelésére, illetve a fogvatartottak munkaáztatása során is költséghatékonyan üzemeltethető rendszer felmérésére ugyanakkor engedélyt kapott a BvOP.

Ennek keretében, 2014 nyarán, négy kollégámmal egyetemben tesztjelleggel viselhettem jeladó készüléket. Az öt önkéntes közül egy fő a 1Track egységet hordta, és a házi őrizettel kapcsolatos tapasztalatok büntetés-végrehajtási sajátosságait igyekezett felmérni. A további négy kolléga egy következő generációs, úgynevezett 2Track jeladót próbált ki, amely ugyanazon a központi architektúrán és szoftveren működik, és teljesen alkalmas lehet a reintegrációs őrizetre is, de a fő előnye, hogy költséghatékonyabb napi ismétlődő használatot tehet lehetővé.

5. kép: 3M 2Track nyomkövető (balra) és „óra” (jobbra) egység

A fenti képen látható nyomkövetőnél a funkciók megoszlanak a mobiltelefonra hasonlító jeladó és a karórára hasonlító, az őrizetes végtagjára rögzített egység között. A teljesség igénye nélkül felsorolnék pár olyan tulajdonságot, amely alapján ez az eszköztípus érdemes lehet a büntetés-végrehajtás figyelmére:

A két alkotórész egymáshoz van rendelve, nem cserélgethető, és ha egy bizonyos távolságnál (kb. 10 méter) jobban eltávolodnak egymástól az riasztást generál.

Az őrizetesre rögzítik a karórát, amely folyamatos jelzést ad az állapotáról. Ugyanakkor mivel a számítási feladatokat a másik egység végzi, a karóra elemmel működik, nem szükséges naponta tölteni.

Fogvatartotti munkáztatás során a töltést igénylő jeladót a bv. intézet személyi állománya a munkavégzés és a következő munkakezdés között feltöltheti. Mivel ebben az időszakban vissza lehet venni az eszközt a fogvatartottaktól (a távfelügyelet szüneteltetésével – a két egység eltávolodása okozta riasztást megelőzendő), jelentősen csökkenthető a károkozás esélye.

Amennyiben tartós foglalkoztatás történne, a karóra egység akár a beépített elem teljes élettartamára a fogvatartott végtagján hagyható, így nem kell naponta új szíjat és/vagy csatot felszerelni, ami jelentős költségcsökkentő tényező.

A tesztelés megerősítette ezen tulajdonságok relevanciáját, ami kiegészült a rendőrség kedvező, házi őrizettel kapcsolatos tapasztalataival. Ezek mellett elkészült az a becslés is, amely szerint az elítéltek közül, mintegy 800 fő felel meg a törvényi szintre korábban javasolt kritériumoknak. Ebből a számból természetesen az egyéni feltételek (magatartási szabályok vállalása, megfelelő ingatlan rendelkezésre állása), a bv. szakmai megfontolások (magatartás, reintegrációs kilátások, fegyelmi helyzet) és a bv. bírói jogalkalmazás levonnak, de a BvOP így is mintegy 350 fő reintegrációs őrizetbe helyezését tartotta reálisnak, két éves felfutási idő mellett.

Bevezetés a jogrendszerbe

A fenti tesztelési adatokat a Belügyminisztérium elfogadta, és a pozitív rendőrségi tapasztalatokkal egybevetve úgy értékelte, hogy a reintegrációs őrizet érdemes arra, hogy a jogalkotó elé terjesszék a Bv. tv. 2014 őszén összeállított módosító tervezetének keretében. Az Országgyűlés a törvényjavaslatot elfogadva a reintegrációs őrizetre vonatkozó törvényhelyekhez 2015. április 1-jei hatálybalépést rendelt. Ez a BvOP-nak példátlanul rövid, mindössze fél éves felkészülési időt hagyott a végrehajtási rendeletek előkészítésére és a belső szakutasítási szabályozás kiadására. E mellett logisztikailag kezelni kellett azt a helyzetet, hogy a büntetés-végrehajtási felhasználás céljából a rendőrség nem rendelkezik távfelügyeleti eszközökkel, így az első időszakban a reintegrációs őrizethez a fel nem használt házi őrizeti célból beszerzett jeladókat kell használni.

Az erőltetett ütemű, de átgondolt munka sikerességét jelzi, hogy a jogszabályi rendelkezés hatálybalépését követően kevesebb mint 40 nappal az első reintegrációs őrizetes elhagyta a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetet.

Alig három hónap működési tapasztalatainak birtokában elhamarkodott lenne azt állítani, hogy a reintegrációs őrizet teljes sikert jelent. Mint minden új jogintézménynél, itt is adódnak együttgondolkodást, jogértelmezést igénylő kérdések, melyek a tapasztalások mentén lesznek részei majd a végrehajtási rendnek. Az viszont már ilyen rövid idő alatt is megállapítható, hogy a reintegrációs őrizet megfelelően be tudott illeszkedni a büntetés-végrehajtási joganyagba. A bv. bírók alkalmazzák, a fogvatartottak kérelmezik, a reintegrációs tisztek pedig eredményesen kommunikálják, hogy ez a lehetőség azon elítéltek számára adott, akik képesek és hajlandók együttműködni a büntetés-végrehajtással a szabadságvesztés végrehajtása során. Kiemelt szerepe van a sikeres bevezetésben (és ugyancsak az lesz a végrehajtás során) a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőknek, akik az elméleti alapok kidolgozásakor még külső közreműködők lettek volna, azóta azonban a bv. szervezet kötelékébe integrálódtak, így még eredményesebben tudnak segíteni a reintegrációs őrizet fő céljainak megvalósulásában.

Zárszó helyett

A bevezetőben említett elítélt csupán egy hónapot töltött reintegrációs őrizetben, és a bíróság által meghatározott magatartási szabályok elég szigorúak voltak. A szabadon bocsátását közvetlenül megelőzően, még a bv. intézetben volt alkalmam néhány kérdést feltenni neki. Zárszó helyett ebből a beszélgetésből adnék itt egy kivonatot, ami jól mutatja, milyen komoly lehetőség a reintegrációs őrizet minden elítélt számára.

Ha néhány gondolatban kellene összefoglalnia, hogy miért távozzon a bv. intézetből egy hónappal a feltételes szabadság esedékessége előtt, mit mondana?

A reintegrációs őrizet jogszabályi hátterét most rakták össze, és mivel volt szerencsém el is olvasni az ehhez tartozó törvényi passzust, gyakorlatilag a házi őrizettel technikailag megegyező őrizetben tölthetem az utolsó egy hónapot. Nálam ez csak egy hónap, mert a jogszabály így lépett életbe, de a törvény szerint ez akár lehetne fél év is. Ebben az időben fel lehet venni a fonalat a való világhoz, elérni olyan dolgokat, mint a telefon, az e-mail, személyes találkozók. Ezért nekem ez a mai nap 99%-ban szabadulás, az 1% pedig a lábperec.

Hol hallott először a reintegrációs őrizetről?

Úgy emlékszem, először az ügyvédeimtől, mivel a reintegrációs őrizet már 2013 óta porondon lévő téma. Mivel én tisztában voltam vele, hogy nekem egy viszonylag rövid büntetésem van, ezért számítottam is rá, sőt, őszintén szólva, vártam, hogy ez 2015. január 1-jétől életbe is léphet. A bv. intézetben belül is képből vannak az elítéltek, itt is sokszor halottam a dologról.

És azok alapján, amiket hallott, mit gondol, milyen fogvatartottaknak való a reintegrációs őrizet?

Az alapötlet az mindenképpen jó és támogatandó. A nem súlyos, nem erőszakos bűncselekményt elkövetők számára, akire talán el lehet mondani, hogy egy botlás miatt vannak a bv. intézetben, ez mindenképpen egy jó kezdeményezés. Másrészt – elfogadva a technikai feltételekből eredő szükségességet – talán túl szűk mozgásteret ad a reintegrációs, ha az embernek például olyan munkája van, ami változó helyszínű. De ahhoz képest, hogy az ember csak fél évvel később szabadulhatna, mindenképpen nagy lépés.

Az Ön esetében a bv. intézet kezdeményezte a reintegrációs őrizetet, vagy saját maga kérte a rendelkezésére álló információi, ismeretei alapján?

Az intézmény kezdeményezte, de teljesen összhangban az én szándékaimmal. Én korábban beadtam már egy ilyen kérelmet, de mivel nem volt még a jogszabálynak ez a része hatályban, azt nem tudták továbbítani a bv. bírósághoz. Amikor

megnyílt a jogi lehetőség, ugyanezt a kérelmet – ami tartalmazta, hogy vállalom a reintegrációs őrizettel járó magatartási szabályok betartását – adtam nyilatkozatként oda az intézményi kezdeményezésre, amit a bv. intézet indított.

Az Öné volt az első ilyen ügy. Milyennek találta a bv. bírói meghallgatást?

Úgy éreztem, hogy a bv. bíró is egyfajta szabadulásként kezeli ezt a dolgot, úgy beszélt velem, mintha kvázi hazaengedtek volna szabadulóként. Hasonló volt a feltételes szabadsághoz, amikor deklarálják, hogy vélhetőleg elérte a büntetés a hatását, és lehetőséget kaphat az ember arra, hogy hamarabb haza mehessen.

Az elektronikus nyomkövetőről, arról, hogy a végtagjára fel lesz erősítve egy ilyen eszköz, tudott előzetesen?

A televízióban láttam egy 10 centiméternél valamivel nagyobb „kapszulát”, elítéltársaktól hallottam, hogy olyan, mint egy karóra vagy mint egy fesztiválhitejegy. Aztán a bv. intézeti informatikusok azt mondták, hogy ez egy 70 grammos dolog, de igazából még nem láttam az eszközt.

Az nem zavarja, hogy ez az eszköz napi 24 órában adatokat küld a helyzetéről?

Az biztos, hogy nem zavar annyira, mintha még mindig a börtönben lennék.

Milyen hatással lehet vagy lesz a következő egy hónap az Ön és a családja életére?

Őszintén megmondva, nekem ez az egy hónap reintegrációs őrizet még lehet jobb is, mintha ma szabadon engednének. Tudniillik, én most nem mehetek el otthonról, így viszont kifele is tudok arra hivatkozni, hogy nem tudok részt venni valamiben, nem tudok elmenni valahová. Barátok, ismerősök várnak kint, de aki volt már bv. intézetben, az tudja, hogy ez milyen szintű lelki teher lehet. Egy hónapig, még ha akarnék, se tehetnék mást, mint hogy otthon ülök, és a gyerekeimmel szívom a közös levegőt. Ennél jobbat jelenleg el se tudnék magamnak képzelni.